

Erasmus MC

Universitair Medisch Centrum Rotterdam

Orgaanhandel en transplantatie toerisme

Over de grens tussen “legaal” en “illegaal”

Frederike Ambagtsheer

13 mei 2011

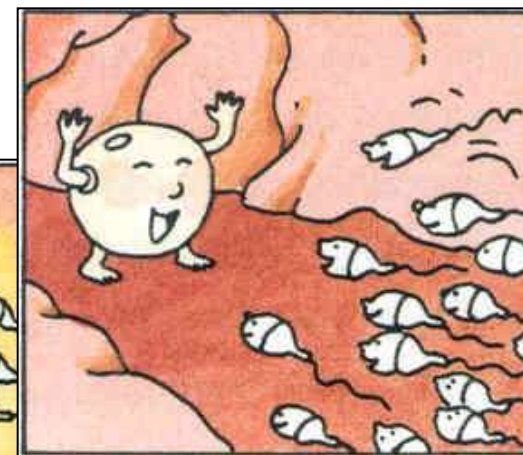
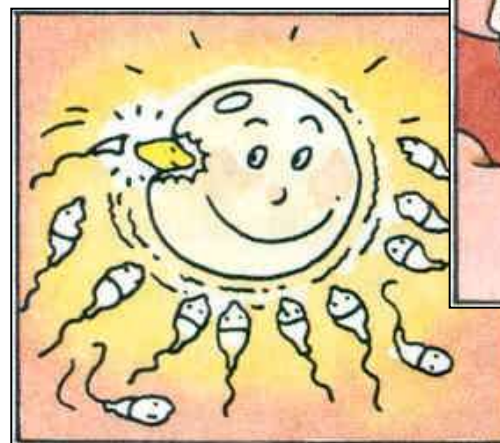
Inleiding

- Wat is “legaal” en wat is “illegaal”?
- Voorbeelden
- Wat betekent dit onderscheid voor de zorgverlener?

De wet

- “Legaal” → “Lex” → “Wet”
- Legaliteitsbeginsel: *“geen feit is strafbaar dan uit kracht van een daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling”*
- Verbod ≠ strafbaarheid
- Maar deze is niet universeel – per land verschillend
- Zwarte markten

Vraag en aanbod

Orgaanhandel

- Kopen en verkopen van organen
- Mensenhandel ten behoeve van orgaanverwijdering
- Waarom? Bescherming van de “donor”

Global Ranking

1. Drugs \$320 billion
2. Counterfeiting \$250 billion
3. Humans \$31.6 billion
4. Oil \$10.8 billion
5. Wildlife \$7.8 to \$10 billion
6. Timber \$7 billion
7. Fish \$4.2 to \$9.5 billion
8. Art and Cultural Property \$3.4 to \$6.3 billion
9. Gold \$2.3 billion
- 10. Human Organs \$614 million to \$1.2 billion**
11. Small Arms & Light Weapons \$300 million to \$1 billion
12. Diamonds & Colored Gemstones \$860 million

Verenigde Staten

New York, 2003

“Crime of the century”

> \$5 miljoen

> 10.000 patiënten

Verenigde Staten

- New Jersey, 2009
- Corruptie, witwassen, orgaanhandel
- “Matchmaker”
- 10 jaar gehandeld
- \$160.000
- VS, Israel, Zwitserland, Oost-Europa, India

Zuid Afrika

- September 2010
- Ziekenhuisketen (Netcare) schuldig bevonden voor georganiseerde orgaanhandel
- Israel, Brazilië en Roemenië
- Patiënten betaalden tussen \$100.000 en \$120.000
- Donoren ontvingen tussen \$6000 (Brazilië en Roemenië) en \$20.000 (Israel)
- Meer dan 100 illegale transplantaties
- 11 verdachten, inclusief directeur van het ziekenhuis, nefroloog, 2 chirurgen, medische stafleden, tolk, patiënt en tussenhandelaren

ST AUGUSTINE

PSST!
WANNA BUY
A KIDNEY?

RENAL
WARD

bedfordiafrica.com

HAVE

Orgaanhandel

Hoe zit het in Nederland?

- **Wetboek van Strafrecht – Artikel 273f**
- Mensenhandel ten behoeve van orgaanverwijdering
- 12 jaar gevangenisstraf
- Geen indicatie

Hoe zit het in Nederland?

Wet op de Orgaandonatie (WOD) - Artikel 32

Met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie (max. €18.500) wordt gestraft:

- a. degene die **opzettelijk** teweegbrengt of bevordert dat een ander aan een derde toestemming verleent voor het bij leven verwijderen van een orgaan waarvoor een **vergoeding** wordt betaald die meer bedraagt dan de **kosten**

- b. degene die **openlijk** hetzij voor het ontvangen van een orgaan een **vergoeding** aanbiedt die meer bedraagt dan de **kosten**, hetzij zich tegen een dergelijke vergoeding als donor aanbiedt hetzij diensten aanbiedt bestaande uit gedragingen, strafbaar gesteld in onderdeel a;

Artikel 32 WOD

- Het (openlijk) aanbieden van een vergoeding in ruil voor het ontvangen van een orgaan
- Het zich als donor aanbieden in ruil voor een vergoeding
- Het ontvangen of betalen van een vergoeding die meer bedraagt dan de kosten
- Het teweegbrengen, bevorderen, bemiddelen en/of faciliteren hiervan
- Financieel gewin
- **Vergoeding moet hoger zijn dan de gemaakte kosten**

Orgaanhandel in Nederland

- Wordorgaandonor.nl

<p>johan tuyn1984@gmail.com 03-01-2011</p>	<p>nu of nooit nier te koop 75.000 alleen serieuze reactie graag</p>
<p>yasmijn privenr001@hotmail.be 02-11-2011</p>	<p>hey ik ben een 24jarige dame met 2 gezonde nieren. indien intresse mag u mij mailen prijs 45.000eu groetjes yasmijn</p>
<p>yasmijn privenr001@hotmail.be 02-11-2011</p>	<p>hey ik ben een 24jarige dame met 2 gezonde nieren. indien intresse mag u mij mailen prijs 45.000eu groetjes yasmijn</p>
<p>dirk anoniempjeanoniempje@yahoo.com 02-11-2011</p>	<p>Hallo, een goede vriendin van mij is in contact gekomen met een donor en ze zijn tot een akkoord gekomen. Maar nu, wie kan die operatie safe uitvoeren want het is toch strafbaar, niet? In belgie of nederland of??? iemand hier ervaring mee? enkel serieuze reacties graag</p>

“Kosten”

- Geen definitie in de WOD

Artikel 2

- Toestemming voor het verwijderen van een orgaan, verleend met het oogmerk daarvoor een vergoeding te ontvangen die meer bedraagt dan de kosten, **daaronder begrepen gedeerde inkomsten**, die een rechtstreeks gevolg zijn van het verwijderen van het orgaan, is nietig.
- Oostenbrink, Kok en Verheul, *Transplant International; 2005*
 - Niertransplantatie
 - postmortale nier €70.700
 - levend €77.000
 - Levertransplantatie € 150.000

“Vergoeding”

- Alleen financieel of ook ander gewin?
- De wet is hier onduidelijk over
- Hoe bewijzen??
- Kunnen we ook aan andere vergoedingen denken?

Legaal?

- Het geven of ontvangen van cadeau's uit dankbaarheid
- Van Buuren et al., *American Journal of Transplantation*; 2010 → diner, vakantie, sportwagen, renpaard, schilderij

Over de grenzen heen: transplantatie toerisme

- Legaal of illegaal?
- Wat zegt de wet?
- Artikel 2
 - De Nederlandse strafwet is toepasselijk op ieder die zich in Nederland aan enig strafbaar feit schuldig maakt
- Extraterritoriale rechtsmacht – artikelen 3-5 Wetboek van Strafrecht

2. Over de grenzen heen: transplantatie toerisme

- Eis van dubbele strafbaarheid
- Artikel 5 Wetboek van Strafrecht
- De Nederlandse strafwet is toepasselijk op de Nederlander die zich buiten Nederland schuldig maakt:
 - aan een feit hetwelk door de Nederlandse strafwet als **misdrijf** wordt beschouwd en waarop door de wet van het land waar het begaan is, **straf is gesteld**.

Wanneer is transplantatie toerisme strafbaar?

- Transplantatie toerisme is dus in principe illegaal, maar niet altijd strafbaar
- Strafbaar wanneer:
 - De patient die het orgaan koopt de *Nederlandse nationaliteit* heeft
 - Het land van bestemming het kopen van organen eveneens strafbaar stelt
- Hoe bewijs je dat het orgaan is gekocht?
 - Onschuldpresumptie
 - Orgaan is een *legaal* goed

Grenzen voor de zorgverlener?

- Als de patient een orgaan koopt, wat betekent dit dan voor u als zorgverlener?
- Wat als de patient u om hulp vraagt? Kunt u dan als bemiddelaar of faciliteerder van handel aangemerkt worden?
- Waar kan de hulp uit bestaan?
 - meegeven van medisch dossier
 - testuitslagen op papier zetten
 - nazorg
- Kunt u verantwoordelijk worden gehouden?
- Wat zegt de wet over uw handelen?

De verpleegkundige standaard

- Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO)
- Wet op de Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (Wet BIG)
- Wet Clientenrechten Zorg

- Rechten en plichten van patient en zorgverlener
 - Zorgplicht
 - Beroepsgeheim

- Steeds groter wordende verantwoordelijkheid voor de zorgverlener

- Civiel en tuchtrechtelijke aansprakelijkheid

Conclusie

- Strafrecht \leftrightarrow gezondheidsrecht
- Strafrecht: patient als wetsovertreder; illegaal als u helpt
- Gezondheidsrecht: patient als “heilige” die optimale bescherming geniet; illegaal als u niet helpt
- Wat is de oplossing?
- Richtlijnen en protocollen

Erasmus MC

Universitair Medisch Centrum Rotterdam

VRAGEN?

'Wet tegen orgaanhandel is dode letter'

April 2011, Medisch Contact

www.ELPAT.org

j.ambagtsheer@erasmusmc.nl